

ERDÉLYI GAZDA

KÖZ- ÉS MEZŐGAZDASÁGI LAP.

A LAP AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI
EGYLET TULAJDONA.
TELEFON: 158 SZÁM.

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET ÉS A „HANGYA” KÖTELEKÉBE
TARTOZÓ SZÖVETKEZETEK HIVATALOS KÖZLÖNYE.
MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL.
KOLOZSVÁR, ATTILA-UTCA 10. SZÁM.
TELEFON: 158 SZÁM.

Az E. G. E. tagjai további intézkedésig tag-
díj ellenében kapják. Alapító tagdíj 2000 lei,
rendes tagdíj évi 100 lei, kisgazdák és tiszt-
viselők részére 50 lei.

A lapfelügyelő bizottság felügyelete mellett felelős szerkesztő és kiadó:

TÖRÖK BÁLINT
AZ E. G. E. TITKÁRA

Előfizetési díj nem tagok részére:
Egy évre 150 lei Negyed évre 40 lei
Fél évre 75 lei Egyes szám 3 lei

Ujabb veszedelem az részek gazdáira.

Irta: Szász István.

A február hó 18-án megjelent napilapok szerint Románia és Magyarország között megkezdődik a likvidáció. A leszámolás 1:1 arányban ejteli meg. Ez a leszámolási arány nem csak a két államnak egymással szemben fennálló követeléseire és tartozásaira, hanem mindkét állam polgáira is vonatkozik és a lapok szerint a békeszerződésen alapszik.

Ez azt jelenti, hogy a lekapcsolt részek lakói magyarországi tartozásaikért ugyanannyi lejt kell fizessenek, mint amennyit azok korábban képviselnek, esetleges ottani követeléseiket pedig korábban kapják meg.

Bármennyire örvendenük kell is a sokat sanyargatott Magyarországra nézve ezen kedvező leszámolási aránynak, a lekapcsolt részek gazdatársadalma érdekében nem hagyhatjuk szó nélkül a dolgot, mert a leszámolási arány igen nagy jelentőséggel bír a jelzálogos kölcsönök kifizetése és törlesztése tekintetében s ha nem sikerülne a fentebb említett arányon változtatni, akkor a lecsatolt részek jelzálogos kölcsönrel terhelt birtokainak tulajdonosai teljesen tönkre fognak menni.

Ahhoz egyénileg nincs és nem lehet szavunk, hogy a két állam egymással a szorosán vett állami követelések és tartozások tekintetében milyen arányban számol le, sőt nem is tudunk a legyőzött államra nézve elég kedvező arányt elképzelni, mert a győzővel szemben kára mindig pótolhatatlan marad, de azt nem fogadhatjuk el, hogy a lecsatolt részek jelzálogos kölcsönrel terhelt gazdatársadalma a polgárságra is kiterjesztett leszámolási arány következtében teljesen tönkre menjen. Nem nyugodhatunk bele abba, hogy az adósság tengerében úszó gazdaosztály a saját vagyonának roncsaival gyarapítsa azoknak a magyarországi pénzügyintézeteknek millióit, amelyeknél jelzálogkölcsönöket felvette és amelyek a háború alatt annyi fényes üzletet bonyolítottak le, míg a gazdatársadalom a folytonos rekvirálások, ármaximálások, a tarthatatlan munkás- és csetéviszonyok s utóbb a földreform következtében a háborúnak csak kárát és hátrányát nyögi.

Feleslegesnek tartom ebben a kérdésben részletekbe bocsátkozni, mert ezen leszámolási aránynak a jelzálogos kölcsönökre vonatkozó-

lag tarthatatlan volt mindenki előtt, első pillanatra világos. Csupán annyit említek fel, hogy például egy 1600 holdas birtok után, amely a háború előtt 500.000 koronára becsültetett és 50% erejéig, 250.000 koronával volt megterhelhető, a tulajdonos adósságának törlesztésére, — ha a szóbanforgó arányon változtatni nem sikerül — most 250.000 lejt kellene fizessen, ami tekintve az 1:2-höz megejtett koronabeváltási arányt, 500.000 koronát, vagyis az egész eredeti becsértéket jelenti. Ellenérvül sem lehet felhozni azt, hogy a értéke azóta tetemesen emelkedett, mert szabadforgalom nincsen és az agrárreform éppen azzal fenyeget, hogy a kisajátításnál a háború előtti árak lesznek mérvadók. Ez az arány azonban nem csak a kölcsönök visszafizetése tekintetében tarthatatlan, hanem még lehetetlenebb helyzetet teremt azok törlesztése szempontjából. Maradjunk csak az imént említett példánál. Tegyük fel, hogy az 1000 holdas birtokos kölcsönét igen kedvező feltételek mellett vette fel és nem kell 6% nál többet fizetnie annuitásban. Akkor fizetett eddig évenként 15.000 koronát, ezután pedig fizetni fog ugyanannyi lejt. Ha a birtoka annak idején 500.000 koronára becsültetett, annak elég jónak kell lennie, de legalább is mind mezőgazdaságilag használható területből kell állania. Ha ez így van, akkor kényszerbérletbe elvesznek tőle 800 holdat s ezézt az ismert átlagbérek szerint kap a 20 lei, 16.000 lei évi haszonbért, kifizet ebből kölcsön annuitásában 15.000 lejt, megmarad még 1000 leje és 200 holdnak a saját maga, vért izzadó munkájával előállított jövedelme, de semmi sem bizonyosabb mint az, hogy ebből még a megszorított adókat, az óriási üzemi költségeket, épület fenntartások kiadásait sem tudja fedezni és hol marad még a megélhetés?

Ezen sorok célja nem más, mint az, hogy idejében felhívjam gazdatársaimnak figyelmét a likvidációnak ebben a vonakozásban tarthatatlan arányára. Minden gazda maga tudja legjobban, hogy hol és mennyire érinti ez a kérdés s azt óhajtanám, hogy gazdatársaim minél többen szóljanak hozzá. Állapodjunk meg egyesült erővel egy olyan eljárásban, amely nagy szolgálatot van hivatva tenni a lekapcsolt részek adóssággal bíró gazdatársadalmának. Tudom, hogy a földbirtok mennyire meg van terhelve jelzálogos kölcsönökkel — és ebben nincs kivétel a közép- és nagybirtokos

között — ez a kérdés fontosság tekintetében talán majdnem a földreformmal egy színvonalba helyezhető.

Az E. G. E. e lap hasábjain állandóan az egyesülésben rejlő erőt hangsúlyozza. Ez eggyel több ok arra, hogy zászlója alá tömörülve diplomáciai uton és Magyarországon tartózkodó, szintén érdekelt nagyjaink segítségével legalább annyi eredményt érjünk el a likvidáló bizottságnál, hogy a jelzálogos kölcsönök visszafizetése, illetve törlesztése legfeljebb a koronabeváltás arányában 1:2-höz és nem 1:1-hez legyen eszközölhető. Ez azonban részéről csak egy felvetett gondolat, lehet, hogy vannak gazdatársaim között, akik jobb és méltányosabb javaslatot fognak tenni és kérem, hogy azt jól felfogott érdekekben az „Erdélyi Gazda”-ban mielőbb tegyék is meg, mert összetett kezekkel nem várhatjuk be, míg ez az újabb veszedelem teljes erejével ránk zudul.

Megjegyzés: A békeszerződés 254. cikke értelmében a magyar és volt magyar állampolgárok (erdélyiek) között fennálló tartozások leiben fizetendők a genfi tőzsde 1918. évi szept. okt. havi átlagos kurzusán. Nem sikerült ezideig a kurzust megállapítanunk, mert a genfi tőzsde jegyzékét nem tudtuk megszerezni. Érdeklőitink és közölni fogjuk a kulcsot. Szerk.

Földreformügyi szemle.

Bukaresti gazdakongresszus. — A kisajátítási ár. — A régi királyság reformja.

A régi királyságbeli nagybirtokosok Bukarestben kongresszust tartottak, amelyen az agrárreform kérdését vették tárgyalás alá és az agrárreform ügyében hozott határozatukat a következőkben foglalták össze:

A régi királyságbeli rendeletörvény által előírt magánosok birtokaiból kisajátítandó 2 millió hektár területnek a kisajátításnál való pontos betartását kéri avval, hogy a községi legelők céljaira kisajátított területek is számtalanok ebbe bele. A kisajátítási ár megállapítását bíróság végezze.

A szenátusban az agrárreform tárgyalásával kapcsolatosan — hír szerint — Garoflid agrárreformügyi miniszter az ármegállapításra nézve úgy nyilatkozott, hogy az mindig a forgalmi árak szerint fog megállapítani és pedig öt évenként újra; a jelenlegi forgalmi árak megállapítására az előmunkálatok most vannak folyamatban.

Az erdélyi földbirtokreformra vonatkozó általánosságban elterjedt hírekkel szemben szükségesnek tartjuk a gazdaközönséget tájékoztatni, hogy a jelenleg a törvényhozás előtt fekvő

Gazdák Biztosító Szövetkezete.

Elfogad tűz, jég élet, betörés és lopás, baleset, szavatossági, temetési segély, kiházasítási stb. biztosításokat. Minden biztosítási ügyben részletes tájékoztatást nyújtanak a vezérképviselőségek. Kolozsvár, Deák Ferenc-utca 35. I. emelet és egyesületünk titkári hivatala.

Főigazgatóság Románia részére Aradon.

Vezérképviselőségek:

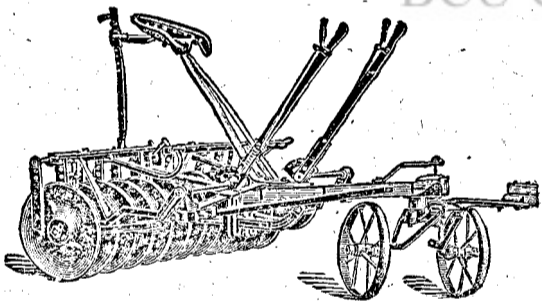
Aradon, Kolozsváron, Brassóban,
Temesváron és Nagyváradon.

50.
agrárreform-törvénytervezet nem az erdélyi részekre, hanem a régi királyságra vonatkozik; az erdélyi földbirtokreform-tervezet csak most van előkészítés alatt és a régi királyság agrárreform-törvényének megalkotása után fog a parlament elé kerülni.

Őszi szántás, tavaszi tárcsázás.

(K.) Minden növény egy bizonyos mennyiségű vizet szükségel abból a célból, hogy egy bizonyos termésmennyiséget adhasson. Így pl. a zab 12000 hl. vizet vesz ki egy kat. hold földből akkor, amikor 10 q-ás termést ad. Ha ennél kevesebb víz van a talajban, úgy a termésnek is okvetlenül kisebbnek kell lennie, mert csak a jelzett mennyiségű víz oldhat fel annyi tápláló anyagot, amennyire 10 q-ás termés elérése céljából szükség van.

Annai tavaszi csapadék amennyi a földet a növények részére szükségelt elegendő mennyiségű vízzel ellása, csak minden tíz esztendőben egyszer van. Csak a téli csapadék olyan mennyiségű, amely a növényeknek vízszükségletét fedezni képes, ha t. i. úgy gazdálkodunk, hogy ezen téli csapadék beszivároghasson a talajba s az onnét való elpárolgása meggátoltassék. A téli csapadék beszivárgását a talajba pedig csak olyan módon biztosíthatjuk, ha a talajt megtárcsáztuk, vagy sekélyen megszántottuk, ha azután ősszel mély szántást adtunk a talajnak s a szántás után azonnal boronáltunk s ha tavasszal ismét tárcsázzuk és boronáljuk a talajt. A tavaszi tárcsázásra és gyakori boronálásra azért van szükség, hogy a víz elpárolgását megakadályozzuk.

A legnagyobb hiba tehát amit a gazda

elkövethet az, ha tavaszi vetésre szánt földjeit ősszel se nem szántja, se nem tárcsázza, mert ez által megakadályozza a víznek a talajba való beszivárgását s így elvesz rá nézve a téli csapadék legnagyobb része. Természetes azonban, hogy vannak évek, amidőn a korán beálló fagy miatt nem volt lehetséges a szántást befejezni, de ilyenkor is meg kell tárcsázni a talajt, utána pedig megboronálni, mert vízfogó képességét már ez által is nagyon fokozzuk. Az ősszel szántatlanul maradó talajban kat. holdanként 8--10000 hl. vízzel kevesebb van mint abban, amelyet ősszel felszántottunk, vagy legalább tárcsával megjártunk. Az ősszel felszántott földeket azonban tavasszal nem szabad szántani, hanem csakis tárcsázni és utána boronálni, mert ezzel az eljárással lehet a víz elpárolgását leginkább megakadályozni. Minél többször boronálunk tavasszal annál több víz marad a talajban.

Olyan talajokra, amelyek ősszel szántatlanul maradtak, a műtrágyákat is hiába alkalmazzuk, mert ha csak rendkívül dus csapadék nincsen, azok nem oldódnak fel és nem hasznosíthatók. Az ősszel felszántott talajokra azonban tavasszal is nyugodtan szórhatjuk ki a szuperfoszfátot, mert tekintettel a talaj magas víztartalmára, az könnyen oldódik és a növényzet rövid tenyész ideje dacára kifejti hatását. Ugyanez áll az istálló trágyával trágyázott talajokra is, mert az abban foglalt tápanyagok oldhatóságához is egy meghatározott mennyiségű víz szükséges. Enélkül a tápanyagok oldhatatlanok, tehát munkáljuk jól meg földjeinket.

Termeljünk gyűszűvirágot!

Irta: Dr. Péter Béla.

Mikor az elmúlt télen Őfelsége a király megtisztelte Kolozsvárt magas látogatásával, több előkelő bukaresti úr is ellátogatott hozzánk. Többek között egyik híres bukaresti orvos kereste fel alulirottat. ebből az alkalomból és érdeklődött az itt folyó gyógynövénytermelés iránt, főképpen pedig a gyűszűvirág, vagyis digitalis termelése iránt érdeklődött. Azt kérdezte, hogy „miért nem termesztetem ezt a növényt nagyban, a magam számlájára, mert

hiszen a digitalis most olyan drága cikk, hogy a termelése útján meg lehetne gazdagodni. Avagy talán nincsen pénze hozzá?” Azután hozzátette, hogy ő bizony Bukrest közelében még ezen a tavaszon hozzálát a nagyban való termeléshez. Tíz holdon akart gyűszűvirágot termesztetni. Hogy megtette-e vagy sem, arról nincs tudomásom. Annai tény, hogy a digitalis ma a legkeresettebb gyógynövényünk, amelynek bírásáért versenyeznek a gyógyszerészek. A gyűszűvirág, vagyis Digitalis purpurea leveleiből u. i. nélkülözhetetlen orvosságot készítenek, amely a szívbaj gyógyításának legfontosabb orvosszere. A digitalis levelet eddig kizárólag Németország szállította nekünk, azt híresztelve, hogy csak az a jó. Mi ráhagytuk és állandó vevői voltunk a német gyűszűvirág levélnek. A háború alatt Németország elzárta a határát és nem engedte a többi gyógyszerekkel együtt a digitalis levélnek a kivitelét sem, úgy hogy mi digitalis nélkül maradtunk. Ekkor újból kezdték vizsgálni a hazai digitalist és a bécsi orvosprofesszorok kísütötték, hogy úgy a nálunk termesztett piros gyűszűvirág, valamint a hegyes vidékeinken vadon termő sárga virágú gyűszűvirág is mind jól felhasználható a szívbaj gyógyítására. Az eddig vallott nézet tehát, amely szerint csakis a németországi vadon termő piros gyűszűvirág használható a gyógyászatban, mint alapnéküli és elavult tétel kiküszöbölhető. Azóta nagyobb lett az érdeklődés a hazai gyűszűvirág iránt és azóta nagyon is indokoltá vált a gyűszűvirág termesztése. Most már be van bizonyítva, hogy a nálunk termesztett gyűszűvirág van olyan jó, mint a németországi vadon termő és az Angliában vagy Hollandiában termesztett gyűszűvirág szintolyan jó, ellenben a Himalyában termesztett értéktelennek bizonyult. A piros gyűszűvirág tudvalevőleg nálunk nem terem vadon, tömegesebben ez a növény Németország hegyes vidékén, leginkább Thüringiában és a Harz hegységben terem, ahol azt orvosi célra gyűjteni szokták. Minálunk csakis a sárga virágú gyűszűvirág (Digitalis ambigua) terem vadon. A gyűszűvirágot azonban kertben mint díszvirágot tartják, még pedig nemesítet-

TARCA.

Egy 200 éves jószágigazgatói kötelezvény.

Sokat fejlődik a világ és a társadalom, 200 év alatt. Az emberek egymáshoz való viszonyának fejlődésére érdekes világot vet az alábbi kötelezvény, mely abból a korból való, amikor a társadalom rangok szerint tagosodott és az alacsonyabb rangot viselő, avagy a rangot nélkülöző egyén a kölcsönös jogokat és kötelezettségeket előíró szerződés helyett egyoldalú kötelezvényt írt alá a nálánál magasabb rangot viselő egyén számára. A társadalom fejlődése rendén a szerződésekben utobb már mindkét fél kötelezettséget vállalt. Ma pedig már nem csak a kifejtett munka szolgáltatásáért járó kialakított bért követelik pld. az ipari munkások, hanem a munka eredményéből az üzleti hasznóból is részt kívánnak. Hogy újabb 200 év múlva egy szolgálati szerződés, miket fog tartalmazni az a jövő tilka. Kétszáz év előtt a jószágigazgató a lelke üdvösségét is odaigérte gazdájának, kinek ügyei vezetését

vállalhatni szerencsés volt. Talán kétszáz év múlva fordítva lesz és a munkaadó fogja a lelkiüdvösségét odaigérni a munkásnak.

Hely szüke miatt nem közölhetem a kolozsvári ref. collegium könyvtárából megszerzett alábbi kötelezvényt egész terjedelmében, érdekesebb részeit azonban, amelyek úgy gazdasági, mint jogi és szociális szempontból érdeklődésre tarthatnak számot az alábbiakban írom le szószertint:

Én Ehrenholti Andre Pál János adom tudtára mindenkinek, az kiknek illik ez reversalisomnak rendiben, hogy én az én Nsgos uram és Asszonyom kegyelmességéből vállalom fel szabad jó akaratomból, minden ő Nagyságok, jószágik akármi névvel nevezhető, azokban található s gondolható jövedelmeinek inspectorságbeli hivatalnak procuráltatását. Esküszöm azért az élő Istenre ki atya, fiu, szent lélek, teljes szent háromság egy bizony örök Isten és ki engemet úgy segéljen s adja lelkem üdvösségét, hogy az én... Mgos. gróf Josonczy Bánffy György uramhoz és Mgos. asszonyomhoz Bethlen Klára, Isten kglmességéből Erdélynek gubernatorához és gubernator-

tornéjához igaz és hű leszek, az megemlített inspectorságnak tisztiben serényen és igazan eljárók magamat alkalmaztatom mindenkiben ő Nagyságok parancsolatjához. Ő nagyságok, Méltóságok sérelmére nem járok; annál inkább jószágoknak valami részében kezökből való kiejtésére sem itkon, sem nyilván, sem szóval sem izenettel, sem semmi egyéb úton módon senkivel nem tanácskozom, nem practicalok, nem colludalok és nem convenialok. Sőt, ha mi oly dolgot meg értenék, vagy valakire oly dologból való csak suspiciót is eszembe vehetnék... ő Nagyságoknak hurré adom s megjelentem és Nagyságok ellenségeknél ellensége, jóakarójoknak jóakarója leszek ő Nagyságok jószágiban utánam való szolgálkat, úgy mint udvarbirákat, gondviselőket, számtartókat és az helyeknek mivoltához képest kívántató más rendüeket is nem magam priváumára, hanem ő Nagyságok hasznára, én is hittel kötelezettségeket az jövedelmeknek igazán való percipálására és erogálására reversalisosokat tartok s tartatok, változások iránt pedig dependalok ő Nagyságoktól mind urbariumok szerint, mind pedig rendes okonomiák által mal-